SISTEMUL MONETAR NAŢIONAL. MONEDELE REGELUI CAROL I

Marian Bolum*

Cuvinte cheie: sistem monetar, monede, avers, revers, subdiviziuni, bimetalism, monometalism.
Key words: monetary system, coins, obverse, reverse, subdivisions, bimetallism, monometallism.

Abstract:
In the first half of the nineteenth century, the monetary circulation in the Romanian Countries was achieved through over 8o gold, silver or bronze monetary species from different European countries.
Through the Law for making a new monetary system and for making of national coins in 14-26 th April, 1867, the decimal system is introduced, the monetary unit of Romania is established to be the „Leu" and the emission of the gold coins of 20 lei, 10 lei and 5 lei, of silver of 2 lei, 1 leu, 5o bani and of bronze of 1, 2, 5 and 10 bani was foreseen. The first coins made according to this law were those of 1, 2, 5 and 10 bani out of bronze, in 1867.The first coin of 1 leu was printed in 1870. After 1872, there will start making a large number of silver coins with values of 50 bani, 1 leu and 2 lei and then, coins of 5 lei. The first silver coins of 5 lei were used in November, 1880 and the last were printed in 1906-on 40th anniversary of the king Carol's the First reign.
The gold monometalist system was adopted through the Monetary Law. This has not determined an important raise of gold as means of circulation, the big transactions being done especially with notes of the R.N.B. The gold monetary emissions have been relatively few and the draught was mainly small .The first gold coin of 20 lei was printed in 1868 in a symbolic draught of 100 copies. After adopting the gold monometalism, new emissions have been achieved in 1890 and 1906-on this occasion gold coins have been printed, having the nominal value of 12.5 lei, 20 lei, 25 lei, 50 lei and 100 lei.
To complete the circulation of the divisionary coins pieces of 5 bani, 10 bani and 20 bani from 1900 and those from 1905-1906. These use new coins,such as copper-nikel and have a new graph which make them different from the others during the reign of King Carol the First
The last coins with the efigy of the King Carol the First were emitted between 1910-1014 and had nominal values of 50 bani, 1 leu and 2 lei. The special attention given to details made these coins is very beautiful.

În prima jumătate a secolului al XIX-lea circulaţia monetară din Principate se

* Profesor, Şcoala cu clasele I-VIII, Nr. 11 „George Tutoveanu" Bârlad
http://www.cimec.ro / http://www.muzeuvaslui.ro

realiza prin intermediul a peste 80 de specii monetare din aur, argint sau aramă din diverse ţări europene, fiecare având o valoare specifică diferită de a celorlalte monede datorită cantităţii diferite de aur sau argint din fiecare piesă. Uneori chiar şi două monede din aceeaşi specie aveau valori diferite, datorită uzurii sau deteriorărilor intenţionate diferite. Această situaţie, accentuată şi de lipsa unor monede proprii a determinat o gravă dezordine în circulaţia monetară, chiar dacă se adoptaseră, ca unitate de măsură pentru stabilirea cursului monedelor reale şi a preţurilor mărfurilor, leul de calcul.

O primă încercare legislativă de reglementare a circulaţiei monetare a fost făcută prin Regulamentele Organice din Ţara Românească (1831) şi Moldova (1832). Prin aceste documente se adoptă bimetalismul, raportul dintre aur şi argint fiind stabilit de stat. Ca etalon aur a fost ales ducatul (galbenul olandez), piesă ce avea 3,49 g. cu titlu 900 ‰ iar ca etalon de argint sfanţul (zwanziger, piesa de 20 creiţari), monedă austriacă ce avea 6,68 g. cu titlu 583 ‰. Ambele monede erau echivalate în lei de calcul (ducatul valora 31 lei şi 20 parale iar sfanţul 2 lei şi 10 parale). Cursurile celorlalte monede se stabileau tot în lei, în funcţie de valoarea lor faţă de leul de calcul[1]

O nouă încercare de reglementare a circulaţiei monetare va fi făcută în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza. Între 1860 şi 1864 au loc trei încercări de introducere a unui nou sistem monetar, urmărindu-se baterea unei monede naţionale numită *românat* (în 1860 au fost realizate proiectele pentru monedele de: *20 români*, *5 români* şi *10 centime* iar prin iniţiativa legislativă din 1864 se precizau tipurile de monedă ce urmau a fi fabricate: 20 şi 10 *românaţi* din aur, 5, 1 şi 1/2 *românaţi* din argint precum şi piesele de 10, 5 şi 1 *sutime* din bronz[2]) însă împotrivirea Turciei determină amânarea acestui proiect.

Problema realizării unui sistem monetar bazat pe o monedă naţională unică, sistem vital pentru dezvoltarea economică a ţării, a fost reluată în 1866. Iniţial, prin proiectul actului de recunoaştere a noului domnitor, Turcia nu permite lui Carol I nici emisiunea de monedă, nici conferirea de decoraţii deşi Convenţia de la Paris interzicea Imperiului otoman orice amestec în afacerile interne ale Principatelor iar Constituţia din 1866 proclama dreptul suveran al ţării de a bate monedă. Guvernul român consideră proiectul inacceptabil, argumentul principal fiind că problemele monetare au un caracter intern. Continuarea tratativelor îl determină pe marele vizir Aali paşa ca într-o scrisoare din luna octombrie 1866 adresată guvernului României să revină asupra acestei probleme şi se acceptă baterea monedei proprii, cu condiţia ca aceasta să poarte un semn al Imperiului. Deşi această soluţie este prevăzută în firmanul de investire din 11/23 octombrie 1866, la articolul al III-lea, tratativele continuă iar Turcia face o nouă concesie, transmisă guvernului român prin scrisoarea din 19 noiembrie /1 decembrie 1866, prin care acceptă ca numai monedele de aur şi argint să poarte semnul distinctiv al Imperiului, în timp ce monedele de aramă puteau fi bătute

---

[1] Marian Bolum, *Încercări de reglementare a circulaţiei monetare în prima jumătate a secolului al XIX-le*" în „Elanul", an XIII, nr.115, septembrie 2011.

[2] Marian Bolum, *Proiecte şi probe monetare realizate în timpul domniei lui AL. I. Cuza în Alexandru Ioan Cuza şi demnitatea naţională*, Editura Sfera, Bârlad, 2011.

http://www.cimec.ro / http://www.muzeuvaslui.ro

fără un astfel de semn[3]

Proiectul de lege pentru înfiinţarea unui sistem monetar naţional este discutat în cadrul unei comisii constituită în acest scop, comisie care îşi prezintă raportul la 22 martie /3 aprilie 1867[4] Raportul recunoaşte necesitatea adoptării unui sistem monetar propriu (monedele trebuiau emise după sistemul zecimal având ca model francul francez) şi considera că lipsa unui astfel de sistem este un obstacol în dezvoltarea economică a ţării.

Legea pentru înfiinţarea unui nou sistem monetar şi pentru fabricarea monedelor naţionale din 14/26 aprilie 1867 a fost publicată în Monitorul Oficial nr. 89 din 22 aprilie/4 mai 1867[5] şi va intra în vigoare la 1/13 ianuarie 1868, odată cu punerea în circulaţie a primelor monede româneşti. Iniţiatorii au considerat că prin această lege se instituie un nou sistem monetar, deoarece era înlocuit un alt sistem, al leului de calcul, însă sistemul bazat pe un leu fictiv nu era decât o ficţiune, chiar dacă această situaţie a fost consacrată, datorită situaţiei economice generate de circulaţia monedelor străine, prin dispoziţii legale.

În primele două articole ale legii se precizează introducerea sistemului zecimal (se renunţă la unitatea monetară cu 40 de subdiviziuni numite parale, trecându-se la o unitate cu 100 părţi numite bani) şi se stabileşte că unitatea monetară a României este leul, ce are cinci grame argint cu titlul de 835 ‰. Legea adopta sistemul monetar bimetalist aur-argint al Uniunii Latine (chiar dacă acest sistem avea unele neajunsuri generare de fluctuaţiile raportului de valoare dintre cele două metale).\Se prevedea emiterea de monede din aur de 20 lei, 10 lei şi 5 lei, din argint a pieselor de 2 lei, 1 leu şi 50 bani, iar ca monede divizionare a pieselor de 1, 2, 5 şi 10 bani din bronz. La articolele III-VI erau precizate caracteristicile acestor monede: greutatea, titlurile, dimensiunile şi toleranţele. Indicându-se conţinutul monedelor de aur se stabilea greutatea leului la 0,3226 g. de aur cu titlul de 900 ‰ (1 kg. de aur reprezenta 3.100 lei) raportul de valoare dintre aur şi argint fiind de 1: 14,38[6]. Articolul IX din lege preciza că din motive financiare urmau să se bate pentru început doar monedele din aramă (65.000.000 piese în valoare de 4.000.000 lei) urmând ca monedele de aur şi argint să fie bătute atunci când vor permite mijloacele financiare. Acest articol a fost adoptat din raţiuni strategice. Folosind ca pretext lipsa resurselor pentru fabricarea monedelor din aur şi argint se urmărea amânarea acestor emisiuni, până când conjunctura ar fi permis evitarea introducerii însemnelor care certificau suzeranitatea otomană (semiluna sau semiluna cu stele). De asemenea, se avea în vedere baterea de monede cu efigia domnitorului (semn al suveranităţii) şi înfiinţarea unei monetării naţionale.

---

[3] Costin C. Kiriţescu, *Sistemul bănesc al leului şi precursorii lui*, vol I, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1997, p. 156.
[4] *Ibidem*, p. 166.
[5] Erwin Schäffer, Bogdan Stambuliu. *România proiecte, probe monetare, şi catalogul monedelor emise*, vol I, Galeria numismatică, Bucureşti, 2009. p. 317.
[6] Costin C. Kiriţescu, *op.cit.*, p.170.

http://www.cimec.ro / http://www.muzeuvaslui.ro

1 banu 1867[7]

Metal-bronz: cupru 950 ‰, staniu 40 ‰, zinc 10 ‰. Muchie netedă. Diametru: 15 mm. Greutate: 1 g. Monetăria: Birmingham. Gravor: Wyon. Feţe amplasate medalistic. Tiraj total: 5.000.000 exemplare[8]

Avers: Stema ţării, iar deasupra titulatura statului: ROMANIA. Cerc perlat exterior.

Revers: Între două ghirlande formate din ramuri de laur (stânga) şi de stejar (dreapta), pe trei rânduri, valoarea nominală şi milesimul 1/ BANU/ 1867. Dedesubt, sub panglica ce leagă cele două ramuri, sigla monetăriei H (Heaton). Cerc perlat exterior.

Această monedă are două variante, deoarece jumătate din tirajul total a fost bătut la Monetăria Watt & Co. Diferenţa dintre ele este dată de numele monetăriei, Heaton sau Watt & Co, plasat în exergă. La monedele de 1 BANU, numele monetăriei este trecut prescurtat (H sau Watt & C) datorită lipsei de spaţiu.

Moneda de 1 BAN este singura piesă la care numele diviziunii leului apare scris sub forma de 1 BANU, deoarece limba română păstra încă la toate cuvintele ce se terminau într-o consoană şi la substantivele terminate în „i" un „u" scurt. Această vocală finală mai apare în numismatica românească doar pe moneda de aur de 20 de lei din 1868. Ulterior, la începutul secolului al XX-lea, Academia Română va reuşi să elimine această vocală finală, astfel că treptat va dispare din scrierea şi vorbirea curentă[9].

[7] http://www.gcoins.net/en/catalog/180/1

[8] George Buzdugan, Octavian Luchian, Constantin Oprescu, *Monede şi bancnote româneşti*, Editura Sport Turism, Bucureşti, 1977, p.255.

[9] http://romaniancoins.org/ro1banu1867.html

http://www.cimec.ro / http://www.muzeuvaslui.ro

2 bani 1867.

Metal-bronz: cupru 950 ‰, staniu 40 ‰, zinc 10 ‰. Muchie netedă. Diametru: 20 mm. Greutate: 2 g. Monetăria: Birmingham. Gravor: Wyon. Feţe amplasate medalistic. Tiraj total: 10.000.000 exemplare[10]

Avers: Stema ţării iar deasupra titulatura statului: ROMANIA. Cerc perlat exterior.

Revers: Între două ghirlande formate din ramuri de laur (stânga) şi de stejar (dreapta), pe trei rânduri, valoarea nominală şi milesimul 2/ BANI/ 1867. Dedesubt, sub panglica ce leagă cele două ramuri, monetăria Watt & Co. Cerc perlat exterior.

Această monedă are două variante, deoarece jumătate din tirajul total a fost bătut la Monetăria Heaton. Diferenţa dintre ele este dată de numele monetăriei, Heaton sau Watt & Co, plasat în exergă.

5 bani 1867.

Metal-bronz: cupru 950 ‰, staniu 40 ‰, zinc 10 ‰. Muchie netedă. Diametru: 25 mm. Greutate: 5 g. Monetăria: Birmingham. Gravor: Wyon. Feţe amplasate medalistic. Tiraj total: 25.000.000 exemplare[11]

Avers: Stema ţării, iar deasupra titulatura statului: ROMANIA. Cerc perlat exterior.

Revers: Între două ghirlande formate din ramuri de laur (stânga) şi de stejar (dreapta), pe trei rânduri, valoarea nominală şi milesimul 5/ BANI/ 1867. Dedesubt,

[10] Erwin Schäffer, Bogdan Stambuliu, *op.cit.*, p.213.

[11] Octavian Iliescu, Paul Radovici, *Monetele României*, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 2004, p.31.

http://www.cimec.ro / http://www.muzeuvaslui.ro

sub panglica ce leagă cele două ramuri, monetăria Watt & Co. Cerc perlat exterior.

Această monedă are două variante, deoarece jumătate din tirajul total a fost bătut la Monetăria Heaton. Diferenţa dintre ele este dată de numele monetăriei, Heaton sau Watt & Co, plasat în exergă.

10 bani 1867.

Metal-bronz: cupru 950 ‰, staniu 40 ‰, zinc 10 ‰. Muchie netedă. Diametru: 30 mm. Greutate: 10 g. Monetăria: Birmingham. Gravor: Wyon. Feţe amplasate medalistic. Tiraj total: 25.000.000 exemplare[12]

Avers: Stema ţării, iar deasupra titulatura statului: ROMANIA. Cerc perlat exterior.

Revers: Între două ghirlande formate din ramuri de laur (stânga) şi de stejar (dreapta), pe trei rânduri, valoarea nominală şi milesimul 10/ BANI/ 1867. Dedesubt, sub panglica ce leagă cele două ramuri, monetăria Heaton. Cerc perlat exterior.

Această monedă are două variante, deoarece jumătate din tirajul total a fost bătut la Monetăria Watt & Co. Diferenţa dintre ele este dată de numele monetăriei, Heaton sau Watt & Co plasat în exergă.

Legea din aprilie 1867 face în mai multe rânduri referiri la statele Uniunii Latine, fără să citeze explicit această uniune monetară. Astfel, la articolul XI se precizează *că monedele de aur sau argint ale Franţei, Belgiei, Italiei şi Elveţiei se vor primi la toate casele ca şi monedele legale ale ţării*, la articolul XII este enunţată convenţia de înfiinţare a Uniunii Latine din 1865, iar la articolul XIII se subliniază preocuparea legiuitorului ca monedele să fie identice cu monedele franceze în privinţa titlului, greutăţii, dimensiunii şi toleranţei. Prin imitarea sistemului monetar francez şi implicit a sistemului Uniunii Latine se încearcă includerea României în zona de influenţă a Franţei, situaţie firească, dacă ne gândim la puternicele legături politice şi culturale ce s-au dezvoltat de-a lungul anilor.

Celelalte articole ale legii se refereau la circulaţia şi retragerea monedelor, fără însă a face referiri la folosirea ca mijloc de circulaţie a bancnotelor, ceea ce face ca acest sistem monetar să fie un sistem exclusiv metalist.

[12] http://www.allnumis.ro/moneda/romania/10-bani-1867-heaton-39

http://www.cimec.ro / http://www.muzeuvaslui.ro

Prin adoptarea legii din 14/26 aprilie 1867 leul devine monedă naţională fiind până la primul război mondial una din cele mai puternice monede europene (100 lei = 99,91 franci francezi). Acest sistem monetar a conectat România la sistemele moderne europene, a reglementat circulaţia monetară determinând condiţii favorabile pentru dezvoltarea economiei naţionale şi în acelaşi timp a însemnat o nouă afirmare a dorinţei de independenţă.

Monedele de aur şi argint străine existente în circulaţie urmau să fie primite la casieriile publice, la cursul stabilit de o anexă a legii (100 lei noi echivalau cu 270 lei vechi, ducatul austriac echivala 11,75 lei iar sfanţul era 0,84 lei ş.a.[13]) încă şase luni după prima emisiune românească de monede de aur şi argint, iar după această dată curs legal urmau să aibă numai monedele din statele Uniunii Latine. Banii divizionari străini îşi încetau cursul legal la şase luni de la emisiunea monedelor bătute la cele două monetării din Birmingham.

Deoarece o parte din prevederile legii (punerea în circulaţie a monedelor de aur şi argint) nu sunt aplicate continuă circulaţia monedelor străine. Metalul preferat folosit în tranzacţiile comerciale rămâne aurul, în special ducaţii sau napoleonii, monedele de argint sau de aramă fiind considerate monede ajutătoare. În aceste condiţii bimetalismul promovat de legea monetară nu a funcţionat efectiv, chiar dacă a rămas în vigoare până în 1890. Până în 1873 sistemul folosit a fost monometalismul aur, iar după această dată (datorită reducerii cantităţii de aur din circulaţie şi a creşterii circulaţiei monedelor de argint) se trece, treptat, la monometalismul argint.

Fabricarea monedelor de argint a fost reglementată prin: Legea nr.989 din18/30 iunie 1868, Comunicatul Ministerului Finanţelor din 26 februarie /10 martie 1870 şi Jurnalul Consiliului de Miniştri din 9/21 mai 1972[14]

Primele monede din argint au fost emise în anul 1870 într-un tiraj de doar 400.000 exemplare. Ele aveau valoarea nominală de 1 leu[15] şi au fost, alături de monedele de 20 lei, primele monede emise la Monetăria Statului din Bucureşti. Această instituţie a fost înfiinţată în februarie 1870[16] şi a funcţionat, cu unele întreruperi timp de 20 de ani, ultima comandă realizată fiind moneda de 20 lei din 1890. Baterea acestor monede a însemnat şi o afirmare a dorinţei de independenţă deoarece ele nu aveau semnul distinctiv propus de Imperiul otoman prin care se dorea sublinierea dependenţei faţă de puterea suzerană (se va reuşi evitarea imprimării unui astfel de semn pe toate monedele bătute până la obţinerea independenţei) şi pentru că aveau imprimate pe avers efigia domnitorului Carol I. Guvernul şi-a asumat riscul încălcării unei hotărâri a puterii suzerane fapt ce a determinat proteste repetate din partea Turciei, însă monedele nu au fost retrase din circulaţie.

---

[13] Costin C. Kiriţescu, *op.cit.*, p.190.

[14] Aurică Smaranda, *Lista cronologică a legiuirilor cu privire la emisiunile monetare în România* în „Buletinul Societăţii Numismatice Române", anii LXX-LXXIV (1976-1980), nr.124-128, Bucureşti, 1981, p. 412.

[15] Ioan Dogaru, *Catalogul monedelor şi bancnotelor româneşti emise în perioada 1853-1977*, Bucureşti, 1978, p.17.

[16] Constantin G. Urziceanu, *Monete moderne româneşti* în *Buletinul Societăţii Numismatice Române*, anii XXIX- XXXVI, 1935-1942, nr. 83-90, p156-165.

http://www.cimec.ro / http://www.muzeuvaslui.ro

1 leu 1870[17]

Metal: argint 835 ‰, cupru 165 ‰. Muchie zimţată. Diametru: 23 mm. Greutate: 5 g. Monetăria Bucureşti. Tiraj: 400.000 exemplare.

Revers: valoarea nominală 1 LEU, anul 1870, cunună formată dintr-o ramură de laur şi una de stejar. Sub panglica ce leagă cele două ramuri se află litera C, iniţiala inginerului C.J. Cândescu, directorul monetăriei din Bucureşti. Cerc perlat exterior.

Avers: CAROL I DOMNUL ROMÂNIEI, efigia domnului spre stânga. Cerc perlat exterior.

Din literatura de specialitate aflăm că la această monedă există exemplare cu feţele amplasate medalistic şi exemplare obişnuite sau că există piese purtând sigla monetăriei Bucureşti. Unii autori consideră piesele cu iniţiala monetăriei Bucureşti, litera B, ca fiind probe monetare[18]

Emisiunile monetare de argint au fost reluate în anii 1872-1876, într-o nouă formă grafică în care efigia domnitorului este înlocuită, pentru a evita noi proteste din partea Imperiului otoman, cu alte simboluri: coroana princiară pentru monedele de 50 bani şi stema ţării pentru monedele de 1 leu şi 2 lei.

50 bani 1873.

Metal: argint 835 ‰, cupru 165 ‰. Muchie zimţată. Diametru: 18 mm. Greutate: 2,5 g. Gravor: R.Stern. Monetăria Bruxelles. Tiraj: 4.810.000 exemplare[19]

Revers: În partea de sus ROMANIA. În centru, pe două rânduri, valoarea

[17] http://romaniancoins.org/ro1leu1870.html
[18] Erwin Schäffer, Bogdan Stambuliu, *op.cit.*, p. 31.
[19] George Buzdugan, Octavian Luchian, Constantin Oprescu, *op.cit.*, p. 256.

http://www.cimec.ro / http://www.muzeuvaslui.ro

nominală 50 BANI. Cunună împletită din ramuri de laur şi de stejar. Cerc perlat exterior.

Avers: În centru coroana princiară şi anul 1873. Cunună împletită din ramuri de laur şi de stejar. În exergă numele gravorul. Cerc perlat exterior.

1 leu 1873.

Metal: argint 835 ‰, cupru 165 ‰. Muchie zimţată. Diametru: 23 mm. Greutate: 5 g. Gravor: R. Stern. Monetăria Bruxelles. Tiraj: 4.493.393 exemplare[20]

Revers: În partea de sus ROMANIA. În centru, pe două rânduri, valoarea nominală 1 LEU. Cunună împletită din ramuri de laur şi de stejar. Cerc perlat exterior.

Avers: Stema ţării. Dedesubt numele gravorului, anul 1873 şi semnul monetăriei. Cerc perlat exterior.

Pentru această emisiune există o variantă cu /L /de la LEU întrerupt[21]

2 lei 1876.

Metal: argint 835 ‰, cupru 165 ‰. Muchie zimţată. Diametru: 27 mm. Greutate: 10 g. Gravor: R. Stern. Monetăria Bruxelles. Tiraj: 653.255 exemplare[22]

Revers: În partea de sus ROMANIA. În centru, pe două rânduri, valoarea nominală 2 LEI. Cunună împletită din ramuri de laur şi de stejar. Cerc perlat exterior.

---

[20] Octavian Iliescu, Paul Radovici, *Monetele României*, , *op.cit.*, p. 33.
[21] Erwin Schäffer, Bogdan Stambuliu, *op.cit.*, p.217.
[22] George Buzdugan, Octavian Luchian, Constantin Oprescu, *op.cit.*, p. 256.

http://www.cimec.ro / http://www.muzeuvaslui.ro

Avers: Stema ţării. Dedesubt numele gravorului, anul 1873 şi semnul monetăriei. Cerc perlat exterior.

După unii specialişti, sigla folosită de monetăria José Allard din Bruxelles, ce apare pe monedele de 50 bani, 1 leu şi 2 lei din perioada 1872 - 1876, nu este o halteră, ci un portret. Acest lucru se poate observa numai pe monedele aflate într-o stare de conservare excepţională. Se pare că portretul ar fi chipul arhanghelului Mihail, patronul oraşului Bruxelles, chip ce apare şi pe monedele bătute în acest oraş[23]

Suma totală a monedelor din argint cu valoarea nominala de 50 bani, 1 leu şi 2 lei bătute până la obţinerea independenţei s-a ridicat la 26.820.000 lei[24]

Până la realizarea acestor emisiuni tranzacţile comerciale se vor face în continuare cu monede străine, fiind preferate în special monedele de aur, ceea ce făcea ca sistemul bimetalist propus prin legea monetară din aprilie 1867 să nu funcţioneze.

Realizarea monedelor de argint de 50 bani, 1leu, 2 lei iar din 1880 a celor de 5 lei a contribuit la fluidizarea tranzacţiilor comerciale. După 1872, când va începe fabricarea unui număr mare de monede de argint, se modifică structura circulaţiei monetare, crescând ponderea monedelor de argint faţă de cele de aur. În acelaşi timp monedele străine au fost înlocuite din circulaţie cu monede româneşti.

Creşterea emisiunilor monetare de argint s-a datorat scăderii preţului argintului pe piaţa internaţională (guvernul era interesat să cumpere argint ieftin din străinătate şi să-l monetizeze, având de câştigat din diferenţa dintre valoarea reală şi valoarea atribuită prin lege) dar şi crizei europene declanşată în anul 1873, criză ce a determinat reducerea cantităţii de aur de pe piaţă în condiţiile în care exporturile româneşti erau în scădere[25]

Realizarea monedelor cu efigia lui Carol I a fost reluată după obţinerea independenţei de stat. Astfel, între anii 1879 -1880 au fost realizate mai multe variante ale monedei de 2 bani şi ale monedei de 5 lei.

Prima monedă de 5 lei a fost bătută în condiţiile specifice generate de războiul de independenţă. După declanşarea unei noi faze a Crizei Orientale, România încheie cu Rusia, în 3/15 aprilie 1877, o convenţie de trecere a trupelor ruse spre Bulgaria. Conform convenţiei cheltuielile armatei ruse pe teritoriul României au fost decontate de guvernul ţarist la început în aur iar ulterior în monede de argint. Ca urmare a acestei situaţii guvernul român modifică dispoziţiile legii monetare din 1867, prin legea din 13/25 mai 1877, monedele de aur şi argint ale Rusiei primind curs legal şi obligatoriu în România, rubla de argint fiind cotată la 4 lei iar piesele de 20 de copeici la 0,40 lei[26] Practic, acest curs era cel stabilit prin legea din 1867 deoarece avea în vedere doar cantitatea de metal preţios din piesele aflate în circulaţie.

După încheierea convenţiei, ca urmare a plăţilor făcute pentru aprovizionarea armatei ruse ce trecea spre Bulgaria au pătruns în ţară mari cantităţi de ruble cu atât mai mult cu cât erau aduse şi piese uzate cumpărate sub valoarea nominală şi puse în

[23] http://romaniancoins.org/ro50bani1873.html
[24] Costin C. Kiriţescu, *op.cit.*, p.191.
[25] *Ibidem*, p.195
[26] Costin C. Kiriţescu, *op.cit.*, p.199

http://www.cimec.ro / http://www.muzeuvaslui.ro

circulaţie la valoarea oficială, în vederea realizării unor câştiguri speculative. Cantitatea totală de monede de argint introduse în ţară a fost estimată la 40 milioane lei, din care 16,5 milioane lei se afla în circulaţie, iar restul se afla în tezaurul statului sau la Casa de Depuneri şi Consemnaţiuni[27] Această cantitate mare de monede de argint (monedele de aur au fost tezaurizate sau exportate) a determinat un surplus de numerar în circulaţie, situaţie care va fi reglementată prin legislaţia românească de după martie 1878. În aceste condiţii s-a urmărit retragerea rublelor din circulaţie şi în acelaşi timp baterea unor monede de argint de 5 lei, monede care urmau să absoarbă cantitatea mare de argint rusesc existentă pe piaţă.

În vederea retragerii rublelor de argint din circulaţie, monedele de 30, 20, 15 şi 10 copeici nu au mai avut curs legal şi obligatoriu în România (M.O. nr.14 din 18/30 ianuarie 1879), a fost modificat cursul de schimb de la 4 lei la 3,70 şi apoi la 3,50 lei (M.O. nr.258 din 16/28 noiembrie 1880) pentru ca la 27 noiembrie /9 decembrie 1880 rubla să înceteze a avea curs legal, urmând a fi primite pentru demonetizare numai la casieriile statului până la 31 decembrie 1880/12 ianuarie 1881, la cursul de 3,50 lei o rublă[28]

Pentru folosirea rublelor de argint primite de pe piaţă pentru demonetizare, a celor aflate la Ministerul de Finanţe sau la Casa de Depuneri şi Consemnaţiuni, guvernul hotărăşte modificarea legii din 14/26 aprilie 1867 şi realizarea unei monede de argint de 5 lei prin legile din 28 martie/9 aprilie 1879 (*Legea pentru baterea monedelor de argint în bucăţi de 5 lei*), 22 iunie/4 iulie 1881 (*Legea pentru baterea monedelor de argint în bucăţi de 5 lei până la suma de 12.00.000 lei*) şi 14/26 aprilie 1882 (*Legea pentru fabricarea a 18.000.000 lei in monedă de argint de 5 lei*)[29]

Moneda de 5 lei a avut toate caracteristicile monedelor de 5 franci ale ţărilor ce făceau parte din Uniunea Latină deoarece s-a dorit ca această monedă să intre în circuitul monetar mondial, iar noi să devenim membri ai Uniunii, fapte ce nu s-au realizat. În acelaşi timp, noua monedă a creat confuzii în structura sistemului monetar românesc, deoarece titlul de 900‰ făcea ca pe piaţă să circule două tipuri de monede principale de argint, celelalte piese având titlul de 825‰.

O primă probă a monedei de 5 lei va fi realizată în 1879. Faţă de piesa din 1880, această probă prezintă câteva diferenţe: pe avers efigia domnitorului este spre dreapta, numele gravorului este Leopold Wiener iar pe revers, alături de titulatura statului, de stemă, valoare şi celelalte semne distinctive (B/ spic de grâu) este prezentat milesimul 1879[30]

---

[27] *Ibidem*, p.200.
[28] *Ibidem*.
[29] Aurică Smaranda, *Lista cronologică a legiuirilor cu privire la emisiunile monetare în România* în *Buletinul Societăţii Numismatice Române*,anii LXX-LXXIV (1976-1980) nr.124-128, Bucureşti, 1981 p. 412.
[30] Octavian Iliescu, Paul Radovici, *op.cit.*, p.75.

http://www.cimec.ro / http://www.muzeuvaslui.ro

5 lei 1880.

Metal: argint 900 ‰, cupru 100‰. Muchie zimţată. Diametru: 37 mm. Greutate: 25 g. Gravor: KULLRICH. Monetăria Bucureşti. Tiraj: 1.800.000 exemplare.

Pe 27 noiembrie 1880, au fost puse în circulaţie primele monede de 5 lei în valoare de 9.000.000 lei. Pe revers, în plan central, este prezentată stema României, deasupra ROMANIA, dedesubt, litera B, anul 1880 şi spicul de grâu iar în părţi, central, valoarea nominală 5 / L. Toate aceste simboluri sunt integrate într-un cerc perlat exterior. Pe avers avem inscripţia CAROL I DOMNUL ROMANIEI şi efigia domnului spre stânga, iar de-a lungul cercului perlat exterior este scris numele gravorului, KULLRICH. Moneda are două variante diferenţiate de locul unde este scris numele gravorului. La a doua variantă numele gravorului este scris sub efigie [31]

Între 1880-1885, perioadă în care au fost topite rublele ruseşti, au fost bătute la Monetăria Statului din Bucureşti, 9.540.000 de monede de 5 lei, în valoare de 47.700.000 lei, ceea ce însemna 82,2% din totalul aflat în circulaţie. Din această sumă, 34.575.800 lei reprezenta suma totală a rublelor retrase din circulaţie şi demonetizate, iar diferenţa de 13.100.000 lei (împreună cu suma de 6.500.000 lei necesară pentru baterea altor valori) a fost procurată din alte surse[32]

Tirajul acestor piese a fost în funcţie de solicitările pieţii. În anul 1881 s-a bătut un număr de 4.000.000 piese, în 1882 s-au bătut 1.100.000 iar în 1883 se ajunge la 2.300.000 piese, pentru ca apoi tirajul să scadă la 300.000 piese în 1884 şi la numai 40.000 în 1885[33] În acelaşi timp acest tiraj mare a făcut să apară numeroase variante, care astăzi sunt binecunoscute de specialiştii din domeniu. Pentru anul 1881 sunt cunoscute opt variante, pentru anul 1883 sunt cunoscute trei variante, în timp ce pentru anii 1882, 1884 şi 1885 avem doar câte o variantă. Există unele diferenţe în realizarea unor simboluri de pe avers sau revers, însă cele mai multe sunt generate de tipurile de inscripţii de pe muchie[34]

După asigurarea necesarului pentru piaţă, emisiunea monetară de 5 lei a fost întreruptă. Mai mult, în vederea pregătirii trecerii la sistemul monometalism aur au

[31] George Buzdugan, Octavian Luchian, Constantin Oprescu, *op.cit* , p 257.
[32] Costin C. Kiriţescu, *op.cit.*, p.203.
[33] Ioan Dogaru,, *op.cit.*, p.18-19.
[34] http://romaniancoins.org/ro5lei1882.html

http://www.cimec.ro / http://www.muzeuvaslui.ro

fost luate măsuri, în 1890, de retragere din circulaţie şi de demonetizare a 5.000.000 piese de 5 lei, în valoare de 25 milioane lei[35]

În 1900 au fost retrase din circulaţie şi demonetizate 68.850 de piese, în valoare de 344.250 lei, însă această acţiune a avut în vedere doar retragerea pieselor uzate, deoarece în anul următor au fost bătute un număr similar de piese[36]. Această piesă are un diametru mai mare (38 mm), a fost bătută la monetăria din Hamburg (deşi păstrează în continuare sigla „B") şi este foarte căutată astăzi de colecţionari, datorită rarităţii ei.

Ultima piesă de 5 lei a fost realizată în 1906, cu ocazia aniversării a 40 de ani de domnie ai regelui Carol I. Această piesă, făcând parte dintr-un set (1 leu, 5 lei, 12 1/2 lei, 20 lei, 25 lei, 50 lei şi 100 lei) dedicat acestei ocazii, are caracteristici grafice diferite însă păstrează diametrul, greutatea şi titlul argintului folosit la emisiunile anterioare.

Monedele de 1 leu şi 5 lei au fost realizate din argint. O parte din argintul acestor monede provine din piesele uzate şi retrase din circulaţie în perioada anterioară. Aceste monede, chiar dacă au fost jubiliare, au circulat efectiv, fiind folosite în schimburile comerciale curente.

Monedele de: 12 1/2 lei, 20 lei, 25 lei, 50 lei şi 100 lei au fost realizate din aur. Aceste monede au fost tezaurizate sau au fost integrate colecţiilor numismatice din epocă.

Pe monedele de 1, 5, 20 şi 100 lei apar efigiile domnitorului Carol I din 1866 şi a regelui Carol I, după 40 de ani de domnie[37]

1 leu 1906.

Diametru: 23 mm. Greutatea: 5 g. Metal: argint 835‰, cupru 165‰. Margine cu zimţi. Cerc perlat exterior. Tiraj 2.500.000 exemplare. Monetăria Bruxelles[38]

[35] http://www.snr-1903.ro/1948-1972/arhiva/10.pdf
[36] Ibidem.
[37] Mihai Mureşan, *Monede comemorative româneşti 1867-1989 în Colecţionarul român, nr. 12, decembrie 2007.*
[38] George Buzdugan, Octavian Luchian, Constantin Oprescu, *Monede şi bancnote româneşti*, *op.cit.*,, p 261.

http://www.cimec.ro / http://www.muzeuvaslui.ro

Avers: Efigia regelui spre stânga, inscripţia CAROL I REGE AL ROMÂNIEI, iar între două stele anii 1866-1914. Sub gât sunt iniţialele gravorului A.M..

Revers: Efigia domnului spre stânga, inscripţia CAROL I, DOMNUL ROMÂNIEI, iar între două stele, valoarea nominală „1 LEU" Sub gât este scris numele gravorului, A. MICHAUX.

5 lei 1906[39]

Diametru: 38 mm. Greutatea: 25 g. Metal: argint 900‰, cupru 100‰. Margine cu zimţi. Cerc perlat exterior. Tiraj 200.000 exemplare. Monetăria Bruxelles.

Avers: Efigia regelui spre stânga, inscripţia CAROL I REGE AL ROMANIEI, iar între două stele, anii 1866-1914. Sub gât sunt iniţialele gravorului A.M.

Revers: Efigia domnului spre stânga, inscripţia CAROL I DOMNUL ROMANIEI, iar între două stele, valoarea nominală „5 LEI" Sub gât este scris numele gravorului, A. MICHAUX

Baterea şi punerea în circulaţie a monedei de 5 lei de argint cu titlul de 900‰ a consolidat sistemul monetar naţional, a revalorizat moneda de argint, a economisit rezervele de aur ale statului, a pregătit condiţiile pentru trecerea la monometalismul aur, a asigurat un raport mai apropiat de situaţia reală dintre monedele de aur şi cele de argint şi a eliminat din funcţia de monedă principală monedele de argint cu valori mai mici de 5 lei[40] În acelaşi timp această acţiune a avut şi o semnificaţie politică, sistemului monetar românesc fiind integrat cu cel al ţarilor din Uniunea Monetară Latină.

Revenind la primii ani de după obţinerea independenţei constatăm că în prima parte a anului 1881 au fost realizate ultimele monede cu inscripţia CAROL I DOMNUL ROMÂNIEI, piesele de 2 bani, 50 bani, 1 leu, 2 lei şi 5 lei[41]

[39] http://romaniancoins.org/ro5lei1906.html
[40] http://numismatica.finantare.ro/index.php?option=com_content&task=view&id=104&Itemid =112
[41] Ioan Dogaru, *op.cit.*, p.17-18.

http://www.cimec.ro / http://www.muzeuvaslui.ro

1 leu 1881.

Metal: argint 835 ‰, cupru 165 ‰. Muchie zimţată. Diametru: 23 mm. Greutate: 5 g. Gravor: W. Kullrich. Monetăria Viena. Tiraj: 1.800.000 exemplare[42].

Revers: În plan central este prezentată stema ţării, deasupra ROMÂNIA, dedesubt, litera V, anul 1881 şi spicul de grâu, iar în părţi, central, valoarea nominală 1/ L. Cerc perlat exterior.

Avers: CAROL I DOMNUL ROMÂNIEI, efigia domnului spre stânga. Sub gât numele gravorului. Cerc perlat exterior.

Proclamarea Regatului la 14/26 martie 1881 va determina schimbări importante şi în domeniul numismaticii. Primele monede cu inscripţia CAROL I REGE AL ROMÂNIEI vor fi realizate în a doua parte a anului 1881[43]

După încoronarea lui Carol I ca rege al României, la 10/22 mai 1881, toate monedele de argint de 1 leu, 2 lei şi 5 lei bătute în următorii 20 de ani vor avea pe avers efigia regelui şi inscripţia CAROL I REGE AL ROMÂNIEI iar pe revers titulatura statului, stema ţării, valoarea nominală, anul apariţiei şi simbolul monetăriei în timp ce monedele de 50 bani din anii 1884, 1885, 1894, 1900 şi 1901 vor avea aversul identic iar pe revers între două ghirlande valoarea nominală şi milesimul.

În acelaşi timp vor fi bătute şi monede mărunte, de bronz. Emisiunile monetare de 1 ban, 2 bani şi 5 bani din bronz, ce au circulat după proclamarea Regatului nu au fost foarte numeroase, însă au avut tiraje mari, între 20.000.000 de exemplare emisiunile de 1 ban şi 5 bani şi 25.000.000 de exemplare emisiunile de 2 bani. Tirajul mare al acestor piese a determinat asigurarea necesarului de monedă măruntă pe piaţă, pentru comerţul cu amănuntul sau pentru alte activităţile economice curente.

[42] Erwin Schäffer, Bogdan Stambuliu, *op.cit.*, p.223.
[43] Ioan Dogaru, *op.cit.*, p.18.

http://www.cimec.ro / http://www.muzeuvaslui.ro

2 bani 1882.

Metal: cupru 950‰, staniu 40‰, zinc 10‰. Muchie netedă. Diametru: 20 mm. Greutate: 2 g. Gravor: W. Kullrich. Monetăria Bucureşti. Tiraj: 5.000.000 exemplare[44]

Avers: CAROL I REGE AL ROMANIEI, efigia spre stânga, iar sub gât numele gravorului. Cerc perlat exterior.

Revers:. În centru, stema ţării, iar în părţi, milesimul 18/82. Dedesubt, valoarea nominală, 2 BANI. În stânga valorii nominale sigla B, iar in dreapta, spicul de grâu. Cerc perlat exterior.

Conform unor specialişti, această monedă are trei variante. Variantele sunt determinate de imperfecţiuni ale matriţei. Ele au unele litere întrerupte: /R/ de la REGE, /C/, /A/, /R/ de la CAROL şi /A/ de la /AL/, /C/, /A/, /R/ şi /O/ de la CAROL[45]

A fost singura emisiune cu valoarea nominală de 2 bani bătută până la sfârşitul secolului al XIX-lea. Ea completa emisiunile anilor 1879, 1880 şi 1881.

Următoarea piesă cu aceeaşi valoare nominală va fi realizată în anul 1900. Diferenţa faţă de piesa din 1982 era dată de folosirea titulaturii statului: ROMANIA, pe revers, în partea de sus, de machetarea diferită a stemei şi de milesim.

2 bani 1900.

Metal: cupru 950‰, staniu 40‰, zinc 10‰. Muchie netedă. Diametru: 20 mm.

[44] http://www.allnumis.ro/moneda/romania/2-bani-1882-3348

[45] Erwin Schäffer, Bogdan Stambuliu, *op.cit.*, p. 226.

http://www.cimec.ro / http://www.muzeuvaslui.ro

Greutate: 2 g. Gravor: W.Kullrich. Monetăria Hamburg. Tiraj:20.000.000 exemplare[46]

Avers: CAROL I REGE AL ROMANIEI, efigia spre stânga, iar sub gât, numele gravorului. Cerc perlat exterior.

Revers: Deasupra, titulatura statului: România. În centru, stema ţării, iar în părţi, milesimul 19/00. Dedesubt, valoarea nominală, 2 BANI. În stânga valorii nominale sigla B (este prezentă sigla Monetăriei Bucureşti, deşi emisiunea a fost realizată la Hamburg), iar in dreapta, spicul de grâu. Cerc perlat exterior.

Emisiunea 2 bani din anul 1900 are mai multe variante determinate de imperfecţiunile sau uzura matriţei. Cele mai cunoscute sunt variantele ce au unele litere întrerupte (/R/ de la ROMANIA şi de la REGE), sau au unele semne în diverse locuri (între / N/ de la ROMANIA şi penultimul /0/ de la milesim, de la penultimul /0/ de la milesim până la spicul de grâu ş.a.)[47]

5 bani 1883.

Metal: cupru 950‰, staniu 40‰, zinc 10‰. Muchie netedă. Diametru: 25 mm. Greutate: 5 g. Gravor: W. Kullrich. Monetăria Bucureşti. Tiraj: 3.000.000 exemplare[48]

Avers: CAROL I REGE AL ROMANIEI, efigia spre stânga, iar sub gât, numele gravorului. Cerc perlat exterior.

Revers: În centru, stema ţării, iar în părţi, milesimul 18/83. Dedesubt, valoarea nominală, 5 BANI. În stânga valorii nominale sigla B, iar in dreapta, spicul de grâu. Cerc perlat exterior.

Monede de 5 bani au fost bătute şi în: 1882, 1884, 1885. Cu excepţia milesimului şi a emisiunii din 1884 care are trei variante (varianta identică cu celelalte emisiuni, varianta cu două cute la draperie şi cea fără numele gravorului), ele aveau aceleaşi caracteristici. Tirajul a fost de: 5.000.000 piese în 1882, 8.400.000 piese în 1885 şi 3.600.000 piese în 1885, ceea ce însemna un total de 20.000.000 piese[49]

Indiferent de valoarea nominală, emisiunile bătute în primii 13 ani de după

[46] http://romaniancoins.org/ro2bani1900.html
[47] Erwin Schäffer, Bogdan Stambuliu, *op.cit.*, p. 236.
[48] George Buzdugan, Octavian Luchian, Constantin Oprescu, *op.cit.*, p.259.
[49] Octavian Iliescu, Paul Radovici, *op.cit.*, p.38.

http://www.cimec.ro / http://www.muzeuvaslui.ro

proclamarea Regatului nu au pe revers, deasupra stemei, titulatura statului, aşa cum apare încă de la realizarea primelor monede româneşti în 1867 (doar monedele de 1 şi 20 lei din 1870 nu respectă această regulă). Titulatura statului, România, va apărea din nou pe monede, începând cu emisiunile de 1 leu şi 2 lei 1894 şi o vom întâlni (cu excepţia pieselor de 50 bani din 1894, 1900, 1901 şi a monedelor jubiliare din 1906) pe toate monedele emise până la sfârşitul domniei regelui Carol I.

Emisiunile monetare de 1 ban destinate circulaţiei au fost doar două. Prima emisiune uzuală a fost realizată odată cu adoptarea Legii pentru înfiinţarea unui nou sistem monetar şi pentru fabricarea monedelor naţionale din 14/26 aprilie 1867, iar a doua emisiune a fost bătută în anul 1900.

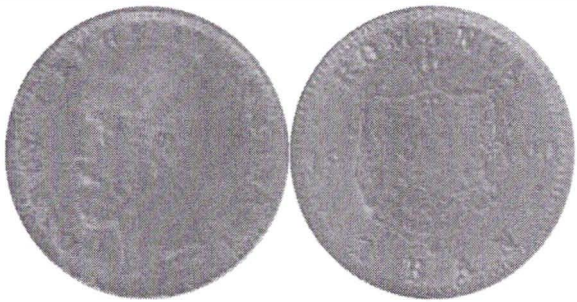

1 ban 1900.

Metal: cupru 950‰, staniu 40‰, zinc 10‰. Muchie netedă. Diametru: 15 mm. Greutate: 1 g. Gravor: W. Kullrich. Monetăria Hamburg. Tiraj: 20.000.000 exemplare[50]

Avers: CAROL I REGE AL ROMANIEI, efigia spre stânga iar sub gât numele gravorului. Cerc perlat exterior.

Revers: Deasupra, titulatura statului: Romania. În centru, stema ţării, iar în părţi, milesimul 19/00. Dedesubt, valoarea nominală, 1 BAN. În stânga valorii nominale sigla B (este prezentă sigla Monetăriei Bucureşti, deşi emisiunea a fost realizată la Hamburg), iar in dreapta, spicul de grâu. Cerc perlat exterior.

Emisiunea 1 ban din anul 1900 are două variante determinate de imperfecţiunile matriţei. A doua variantă are litere /R/ de la România întreruptă[51]

Monede de 1 ban au mai fost realizate în anii 1883 şi 1888, însă aceste piese au fost distribuite în scop de binefacere cu ocazia unor acţiuni organizate de Casa Regală. Aceste piese se deosebesc de cele din 1900 prin faptul că au stema altfel machetată şi nu au deasupra stemei titulatura statului, România. Piesa din 1888 a fost aurită[52] Unii specialişti le consideră probe monetare sau jetoane, gândindu-se probabil la tirajul mic (câte 500 de exemplare de fiecare) şi la faptul că nu au intrat în circulaţia monetară, însă noi le considerăm monede, deoarece au aceleaşi caracteristici cu monedele care

[50] http://www.colectum.ro/1-ban-1900
[51] Erwin Schäffer, Bogdan Stambuliu, *op.cit.*, p. 235.
[52] http://www.bancnote-monede.ro/1-ban-1883-1888

http://www.cimec.ro / http://www.muzeuvaslui.ro

au circulat în epocă[53]

Un moment important în evoluţia sistemului monetar românesc a fost adoptarea sistemului monometalist aur. În primii ani după intrarea în vigoare a legii din aprilie 1867 aurul rămâne metalul preferat folosit la tranzacţiile importante pentru ca după 1872-1873 datorită crizei economice, a scăderii preţului argintului pe plan mondial şi a creşterii circulaţiei monedelor româneşti să se generalizeze utilizarea argintului chiar dacă, teoretic, sistemul bimetalist era în vigoare.

Primele monede de aur româneşti, piesele de 20 lei, au fost realizate în 1868 însă această emisiune de 100 exemplare nu a fost pusă în circulaţie, datorită protestelor Turciei şi Austro-Ungariei, cele două imperii considerând că legenda din jurul efigiei:"CAROL I DOMNULU ROMANILORU"[54] are un caracter iredentist. De altfel, până la obţinerea independenţei va mai exista doar o emisiune, tot simbolică, de 5000 piese, în 1870, valoarea celor două emisiuni ridicându-se numai la 102.000 lei, ceea ce reprezenta doar 0,38 % din totalul pieselor bătute. Această situaţie a fost determinată de factori economici şi politici. Factorii economici au fost generaţi de efectele secetei, care nu a permis un export mare de cereale, sursă care putea aduce aur în ţară, iar factorii politici au fost datoraţi Turciei, care pretindea să se înscrie pe monedele de aur şi de argint un semn distinctiv care să certifice dependenţa faţă de Imperiul otoman. Emisiunile ulterioare din: 1883 (150.000 exemplare), 1884 (35.290 exemplare) şi 1890 (196..000 exemplare)[55] au fost destinate circulaţiei, însă, deşi au avut un tiraj relativ mare, nu au modificat circulaţia monetară tradiţională, mai ales că o parte din aceste piese au fost tezaurizate.

20 lei 1890[56]

Metal: aur 900 ‰. Muchie netedă cu deviza: PATRIA*SI/* DREPTUL*/MEU*****/. Diametru: 21 mm. Greutate: 6,452 g. Gravor: KULLRICH. Monetăria Bucureşti[57]

[53] Octavian Iliescu, Paul Radovici, *op.cit.*,p.81.
[54] *Ibidem*.p.74.
[55] Ioan Dogaru, *op.cit.*,p.16-17.
[56] http://cercetati.blogspot.com/2010/09/povestea-primelor-monede-romanesti-de.html
[57] George Buzdugan, Octavian Luchian, Constantin Oprescu, *op.cit.*, p 264.

http://www.cimec.ro / http://www.muzeuvaslui.ro

Avers: CAROL I REGE AL ROMANIEI, efigia spre stânga, iar sub gât numele gravorului. Cerc perlat exterior.

Revers: În centru, stema ţării, iar în părţi, milesimul 18/90. Dedesubt, valoarea nominală, 20 LEI. În stânga valorii nominale sigla B, iar in dreapta, spicul de grâu. Cerc perlat exterior.

Primul proiect de lege referitor la adoptarea monometalismului aur a fost adoptat de Camera Deputaţilor la 29 mai/10 iunie 1889. Acest text modifica sistemul monetar adoptat de legea din aprilie 1867 prin scoaterea argintului din funcţia de măsură a valorii. În articolul I se preciza că unitatea monetară a României este leul de aur, un kg. de aur cu titlu de 900/1000 valorând 3100 lei, fiind astfel înlăturată definiţia în argint a leului, ceea ce însemna că piesele de argint devin, la fel ca şi cele de bronz, monede divizionare cu o putere de plată limitată (monedele de argint erau primite în mod obligatoriu la plată pentru suma maximă de 50 lei, iar cele de bronz pentru suma maximă de 5 lei)[58]. În articolul VII se prevedea că monedele de aur străine „ fabricate după sistemul zecimal metric, având acelaşi titlu, greutăţi şi dimensiuni ca şi monedele române, se vor primi la toate casele publice deopotrivă cu moneda legală a ţării"[59] ceea ce însemna că au curs legal în ţară. Acest fapt a contribuit la funcţionarea normală a noului sistem monetar.

Legea nu mai făcea referire la echivalenţa leului cu moneda similară din ţările Uniunii Monetare Latine, deoarece interesele României nu mai gravitau acum în jurul Franţei, slăbită în urma războiului din 1870-1871, ci în jurul Germaniei.

Proiectul de lege nu avea în vedere implicaţiile pe care le avea trecerea la monometalismul aur asupra Băncii Naţionale a României deşi acest sistem obliga banca să convertească în aur bancnotele, ceea ce însemna transformarea în aur a argintului folosit pentru acoperirea acestor emisiuni. Această operaţiune necesită cheltuieli pe care banca de emisiune dorea să le suporte statul. În condiţiile în care nu se ajunge la o înţelegere asupra acestei probleme, Banca Naţională a României se opune aplicării legii, această opoziţie făcând ca legea să nu mai fie promulgată.

Un nou proiect de lege ajunge la Parlament la 15/27 februarie 1890. Proiectul menţinea principalele prevederi, însă suprimă articolul XI referitor la autorizarea guvernului de a transforma moneda de argint de 5 lei în monedă de aur, introducea un nou articol, XII, prin care se preciza că legea va intra în vigoare, după ce va fi aplicată legea pentru transformarea monedei de argint de 5 lei şi introducea o prevedere tranzitorie, prin care posesorii monedelor de argint de 5 lei aveau dreptul să ceară preschimbarea lor în monede de aur in termen de un an de la aplicarea legii, urmând ca după această dată aceste monede să fie considerate divizionare[60] Problema cheltuielilor pentru transformarea monedelor de argint în monede de aur urma să se rezolve printr-o altă lege, lege ce va stabili că statul va suporta aceste costuri, ceea ce însemna că Banca Naţională a României a câştigat această dispută.

Legea pentru modificarea legii din 14 aprilie 1867 relativă la înfiinţarea unui nou sistem monetar şi pentru fabricarea monedelor naţionale a fost votată de Camera

[58] Costin C. Kiriţescu, *op.cit.*, p.337-338.
[59] *Ibidem*, p.339.
[60] *Ibidem*, p.340.

http://www.cimec.ro / http://www.muzeuvaslui.ro

Deputaţilor la 16/28 februarie 1890 şi de Senat la 27 februarie /11 martie, a fost promulgată la 12/24 martie 1890 şi a fost publicată în Monitorul Oficial nr.275 din 17/29 martie 1890[61]

Pentru ca noul sistem adoptat să fie funcţional în iunie 1890 sunt modificate unele articole din legea de înfiinţare a Băncii Naţionale a României, fără acordul acesteia, referitoare la stocul de acoperire şi la convertibilitatea bancnotelor. Stocul de acoperire trebuia să fie din aur şi urma să reprezinte 40% din valoarea biletelor emise, cu 7% mai mare faţă de prevederile anterioare. În ce priveşte convertibilitatea, legea impunea băncii să plătească bancnotele la prezentare, în monede de aur[62]

Divergenţele dintre guvernul conservator şi conducerea liberală a Băncii Naţionale a României au fost aplanate în urma unor concesii[63] făcute băncii de emisiune în următorii doi ani, concesii prin care statul prelua cheltuielile necesare trecerii la sistem monometalist aur şi acorda unele avantaje băncii, avantaje care au adus profituri importante acţionarilor.

Legea monetară va fi pusă în aplicare la 15/27 octombrie 1890 de la această dată sistemul monetar românesc bazându-se exclusiv pe aur. Astfel, leul devine convertibil în aur sau în valori aur.

Ca urmare a adoptării sistemului monometalist aur au fost bătute, în 1890, monede de aur de 20 lei în valoare de 3.920.000 lei, monede care au înlocuit, în parte, piesele de argint de 5 lei.

Sistemului monometalist aur nu a determinat o creştere importantă a ponderii aurului ca mijloc de circulaţie. Au fost folosite în continuare bancnotele Băncii Naţionale a României pentru plăţi mai mari şi monedele de argint sau aramă pentru plăţile curente. Conform legii din martie 1890 monedele de aur erau de 20 şi 10 lei, monedele de argint erau de 5, 2, 1 şi 0,5 lei, iar cele de aramă, de 10, 5, 2 şi 1 bani.

Baterea monedelor divizionare va fi reluată în 1900 şi apoi în anii 1905-1906.

Anul 1900 a fost un an bogat în emisiuni monetare. Monedele de 1 ban, 2 bani de aramă şi cele de 1 leu, 2 lei de argint păstrează aceleaşi caracteristici ca şi emisiunile anterioare (pe avers efigia regelui Carol I iar pe revers, stema României). Emisiunea de argint de 50 bani păstrează pe avers efigia regelui, însă pe revers prezintă tema folosită la monedele de 1 leu 1870 sau la monedele de 50 bani bătute începând cu anul 1884 (între două ghirlande valoarea nominală şi milesimul). În acelaşi timp, apare o emisiune monetară cu valoarea nominală de 20 bani iar piesele de 10 şi 5 bani au o nouă grafică[64]

Fabricarea monedelor de 5 bani, 10 bani şi 20 de bani a fost reglementată prin *Legea pentru baterea de monede divizionare din nichel şi rebaterea monedelor de argint* din 5/18 aprilie 1900, *Legea pentru înlocuirea monedei de bronz prin monede de nichel* din 8/21 aprilie 1905 şi *Legea pentru retragerea din circulaţie a monedelor*

---

[61] Aurică Smaranda, *Lista cronologică a legiuirilor cu privire la emisiunile monetare în România* în *Buletinul Societăţii Numismatice Române*, anii LXX-LXXIV (1976-1980) nr. 124-128, Bucureşti, 1981 p. 413.

[62] Costin C. Kiriţescu, *op.cit.*, p.341.

[63] *Ibidem*, p.343.

[64] Ioan Dogaru, *op.cit.*, p.20.

http://www.cimec.ro / http://www.muzeuvaslui.ro

de nichel de 5,10 şi 20 bani bătute în virtutea legii sancţionată cu decretul nr.1426 din 21 martie 1900, autorizarea barerii de monedă de nichel găurită în valoare de 20, 10 şi 5 bani, demonetizarea unei candităţi de monedă de aramă de 2 bani şi 1 ban 1900 din 24 februarie /9 martie 1906[65] Chiar dacă în aceste legi se precizează că monedele sunt fabricate din nichel ponderea principală in cadrul aliajului folosit o are cuprul.

5 bani 1900.

Metal: cupru 750 ‰, nichel 250 ‰. Muchie netedă. Diametru: 19 mm. Greutate: 3 g. Monetăria: Bruxelles. Tiraj: 20.000.000 exemplare[66]

Avers: În plan central coroana regală şi milesimul 1900. Cunună împletită din ramuri de laur şi de stejar. Cerc perlat exterior.

Revers: Deasupra ROMANIA, în centru valoarea nominală /5/ iar dedesubt, între două puncte, /BANI/. Cerc perlat exterior.

Această piesă are o variantă la care globul şi crucea de deasupra coroanei sunt înclinate spre dreapta[67]

10 bani 1900.

Metal: cupru 750 ‰, nichel 250 ‰. Muchie netedă. Diametru: 22 mm. Greutate:

[65] Aurică Smaranda, *op.cit.*, p. 413.
[66] http://transylvanian-numismatics.com/portal/modules/AMS/ article.php?storyid=52
[67] Erwin Schäffer, Bogdan Stambuliu, *op.cit.*, p. 237.

http://www.cimec.ro / http://www.muzeuvaslui.ro

4,5 g. Monetăria: Bruxelles. Tiraj: 15.000.000 exemplare[68]

Avers: În plan central coroana regală şi milesimul 1900. Cunună împletită din ramuri de laur şi de stejar. Cerc perlat exterior.

Revers: Deasupra ROMANIA în centru valoarea nominală /10/, iar dedesubt, între două puncte, /BANI/. Cerc perlat exterior.

20 bani 1900.

Metal: cupru 750 ‰, nichel 250 ‰. Muchie netedă. Diametru: 25 mm. Greutate: 7 g. Monetăria: Bruxelles. Tiraj: 2.500.000 exemplare[69]

Avers: În plan central coroana regală şi milesimul 1900. Cunună împletită din ramuri de laur şi de stejar. Cerc perlat exterior.

Revers: Deasupra ROMANIA, în centru, valoarea nominală /20/ iar dedesubt, între două puncte, /BANI/. Cerc perlat exterior.

La această piesă există două variante, diferenţa dintre ele fiind dată de ornamentaţia diferită de pe cercul coroanei[70]

Emisiunea monedelor divizionare de cupru-nichel este reluată în anii 1905 şi 1906. Pentru a se evita confundarea lor cu monedele de argint aceste monede prezintă o perforare în partea centrală. În acelaşi timp putem constata că moda unor astfel de piese a ajuns destul de repede şi la noi, în condiţiile în care primele monede perforate de cupru-nichel din Europa au fost bătute în Belgia în 1901.

Monedele de 5 bani, 10 bani şi 20 de bani bătute în anul 1905 au fost realizate la monetăria din Bruxelles, în timp ce piesele cu valori similare din 1906 au fost realizate la aceeaşi monetărie cât şi la monetăria din Hamburg (pe aceste piese este imprimată sigla monetăriei, litera / J/).

[68] http://transylvanian-numismatics.com/portal/modules/ AMS/article.php?storyid=52
[69] George Buzdugan, Octavian Luchian, Constantin Oprescu, *op.cit.*, p.260.
[70] Erwin Schäffer, Bogdan Stambuliu, *op.cit.*, p. 238.

http://www.cimec.ro / http://www.muzeuvaslui.ro

20 bani 1905.

Metal: cupru 750 ‰, nichel 250 ‰. Muchie netedă. Diametru: 25 mm. Greutate: 6 g. Monetăria: Bruxelles. Gravor: A. Scharff. Gravor Tiraj: 2.500.000 exemplare. Perforare centrală[71]

Avers: Deasupra coroana regală iar dedesubt eşarfă cu inscripţia ROMANIA. Cerc perlat exterior.

Revers: Deasupra valoarea nominală /20 BANI/, două semne pentagonale, iar dedesubt milesimul 1905. Cerc perlat exterior.

Piesele cu aceeaşi valoare nominală realizate în anul 1906 au aceleaşi caracteristici, cu excepţia variantei realizată la monetăria Hamburg, care prezintă pe avers, sub eşarfă, sigla /J/.

10 bani 1905.

Metal: cupru 750 ‰, nichel 250 ‰. Muchie netedă. Diametru: 22 mm. Greutate: 4 g. Monetăria: Bruxelles. Gravor: A. Scharff. Tiraj: 10.820.000 exemplare. Perforare centrală[72]

Avers: Deasupra, coroana regală, iar dedesubt eşarfă cu inscripţia ROMANIA. Cerc perlat exterior.

[71] http://www.allnumis.ro/moneda/romania/20-bani-1905-806
[72] http://romaniancoins.org/ro10bani1905.html

http://www.cimec.ro / http://www.muzeuvaslui.ro

Revers: Deasupra valoarea nominală /10 BANI/, două semne pentagonale, iar dedesubt milesimul 1905. Cerc perlat exterior.

Piesele cu aceeaşi valoare nominală realizate în anul 1906 au aceleaşi caracteristici, cu excepţia variantei realizată la monetăria Hamburg, care prezintă pe avers, sub eşarfă, sigla /J/.

5 bani 1906.

Metal: cupru 750 ‰, nichel 250 ‰. Muchie netedă. Diametru: 19 mm. Greutate: 2,5 g. Monetăria: Hamburg. Gravor: A. Scharff. Tiraj: 17.000.000 exemplare. Perforare centrală [73]

Avers: Deasupra coroana regală iar dedesubt eşarfă cu inscripţia ROMANIA. Cerc perlat exterior.

Revers: Deasupra valoarea nominală /5 BANI/, două semne pentagonale iar dedesubt milesimul 1906. Cerc perlat exterior.

Monedele cu aceeaşi valoare nominală realizate la monetăria Bruxelles, atât cele din anul 1905 cât şi cele din anul 1906 au aceleaşi caracteristici însă nu prezintă pe avers, sub eşarfă, sigla /J/(semn distinctiv al monetăriei din Hamburg).

Piesele de 5 bani, 10 bani şi 20 bani din anul 1900 folosesc metale noi şi o nouă grafică, un nou model care le individualizează printre monedele din timpul regelui Carol I, la fel ca şi monedele cu valori similare fabricate în anii 1905-1906.

Ultimele monede cu efigia regelui Carol I sunt realizate în anii 1910, 1911, 1912 şi 1914.

Monedele au valori nominale de 50 bani, 1 leu şi 2 lei[74] Ele au fost bătute la Bruxelles şi Hamburg, diferenţa dintre piesele realizate la cele două monetării fiind dată de felul cum a fost realizată muchia zimţată (dreaptă la margini la monetăria Bruxelles şi rotunjită la margini la monetăria Hamburg[75]) şi de numărul de zimţi de pe muchie.

În anii 1910 şi 1914 monedele de 50 bani, 1 leu şi 2 lei au fost bătute la cele două monetării menţionate, pentru ca în 1911, aceste monede să fie realizate la monetăria

[73] Octavian Iliescu, Paul Radovici, *op.cit.*, p.41.

[74] Ioan Dogaru, *op.cit.*, p.21-23.

[75] Constantin G. Urziceanu, *Monete moderne româneşti* în *Buletinul Societăţii Numismatice Române*, anii XXIX- XXXVI, 1935-1942, nr. 83-90, p.164.

http://www.cimec.ro / http://www.muzeuvaslui.ro

Hamburg, iar în 1912, la monetăria Bruxelles[76]

Argintul folosit provine în special de la monedele uzate şi retrase din circulaţie. Cu această ocazie au fost topite monede în valoare totală de 28.280.000 lei majoritatea, circa 5 milioane de piese, fiind monede de 5 lei[77]

50 bani 1914.

Metal: argint 835 ‰, cupru 165 ‰. Muchie cu zimţi, dreaptă la margini. Diametru: 18 mm. Greutate: 2,5 g. Gravor: Tasset. Monetăria Bruxelles. Tiraj total: 1.600.000 exemplare[78]

Avers: CAROL I REGE AL ROMANIEI, efigia domnului spre stânga. Cerc perlat exterior. Pe cerc numele gravorului..

Revers: În partea de sus coroana regală, în zona centrală, ramura de măslin iar în partea de jos milesimul 1914. În părţi ROMANIA şi valoarea nominală 50 BANI. Cerc perlat exterior.

Monedele bătute la monetăria Bruxelles au pe muchie 101 zimţi, iar cele bătute la monetăria Hamburg au 120 zimţi[79]

leu 1914.

[76] George Buzdugan, Octavian Luchian, Constantin Oprescu, p. 261 -262.
[77] http://romaniancoins.org/ro50bani1910.html
[78] Erwin Schäffer, Bogdan Stambuliu, *op.cit.*, p. 247.
[79] http://romaniancoins.org/ro50bani1910.html

http://www.cimec.ro / http://www.muzeuvaslui.ro

Metal: argint 835 ‰, cupru 165 ‰. Muchie zimţi, rotunjită la margini. Diametru: 23 mm. Greutate: 5 g. Gravor: Tasset / Bassarab. Monetăria Hamburg. Tiraj total: 4.282.935 exemplare[80]

Avers: CAROL I REGE AL ROMANIEI, efigia domnului spre stânga. Cerc perlat exterior. Pe cerc numele gravorului, TASSET.

Revers: În zona centrală, ţărancă torcând, cu fusul în mâna dreaptă, cu furca de tors şi secera în brâu, mergând spre dreapta într-un lan de grâu. În stânga sus ROMANIA iar jos, de-a lungul circumferinţei, numele gravorului BASSARAB. În dreapta sus, pe două rânduri, valoarea nominală 1 LEU, iar jos, milesimul 1914 Cerc perlat exterior.

Monedele bătute la monetăria Bruxelles au pe muchie 106 zimţi, iar cele bătute la monetăria Hamburg au 102 zimţi[81]

2 lei 1914.

Metal: argint 835 ‰, cupru 165 ‰. Muchie cu zimţi, dreaptă la margini. Diametru: 27 mm. Greutate: 10 g. Gravor: Tasset/ Bassarab. Monetăria Bruxelles. Tiraj total: 2.452.000 exemplare[82]

Avers: CAROL I REGE AL ROMANIEI, efigia domnului spre stânga. Cerc perlat exterior. Pe cerc numele gravorului, TASSET.

Revers: În zona centrală ţărancă torcând, cu fusul în mâna dreaptă, cu furca de tors şi secera în brâu, mergând spre dreapta într-un lan de grâu. În stânga sus ROMANIA iar jos, de-a lungul circumferinţei, numele gravorului BASSARAB. În dreapta sus, pe două rânduri, valoarea nominală 1 LEU, iar jos milesimul 1914 Cerc perlat exterior.

Monedele bătute la monetăria Bruxelles au pe muchie 124 zimţi, iar cele bătute la monetăria Hamburg au 120 zimţi[83]

După unii specialişti, o parte din monedele de 1 leu şi 2 lei emise de monetăria

---

[80] http://transylvanian-numismatics.com/portal/modules/AMS/ article.php?storyid=57
[81] http://romaniancoins.org/ro1leu1910.html
[82] Erwin Schäffer, Bogdan Stambuliu, *op.cit.*, p. 253.
[83] http://romaniancoins.org/ro2lei1910.html

http://www.cimec.ro / http://www.muzeuvaslui.ro

Hamburg cu anul 1914 au fost bătute în anul 1915, păstrându-se neschimbat milesimul[84]

Monedele emise între anii 1910-1914 au o nouă grafică, atenţia deosebită acordată detaliilor făcând ca aceste piese să fie foarte frumoase. În acelaşi timp putem constata că tema folosită la monedele de 1 leu şi 2 lei este asemănătoare cu tema monedelor de 50 centime, 1 franc şi 2 franci francezi[85] prezentată pe reversul acestor monede: personaj feminin în costum popular cu picioarele goale, linia orizontului şi maniera de a prezenta numele gravorului în corpul piesei. Tema prezentată pe aversul acestor monede franceze, ramura de măslin, o întâlnim la piesa de 50 bani bătută în această perioadă. Aceste aspecte nu pot fi considerate surprinzătoare în condiţiile în care aveam relaţii deosebite cu Franţa. Mai mult, monedele prezentate aveau in epocă diametrul, titlul şi greutatea identică. Aceste teme au fost folosite la monedele franceze de la sfârşitul secolului al XIX-lea, până la sfârşitul primului război mondial, pentru ca ulterior să fie reluate din 1960 şi folosite până la introducerea monedei euro[86] De altfel, cuvântul franc a fost timp îndelungat un sinonim al cuvântului leu, sau în sens mai larg al noţiunii de bani, deoarece cele două monede au avut multă vreme cotaţii egale.

Emisiunile monetare şi variantele lor emise în timpul domniei regelui Carol I au fost relativ numeroase. Au fost bătute monede de 1 ban (1867, 1883, 1888, 1900) şi 2 bani de bronz (1867, 1879, 1880, 1881, 1882, 1900), de 5 bani (1867, 1882, 1883, 1884, 1885, 1900, 1905, 1906), 10 bani (1867, 1900, 1905, 1906) şi 20 bani (1905, 1906) de bronz sau cupru-nichel, de 50 bani, 1 leu, 2 lei şi 5 lei de argint cât şi de 12,5 lei, 20 lei, 25 lei, 50 lei şi 100 lei de aur[87] Metalul cel mai folosit a fost argintul. Primele monede de argint de 1 leu au fost realizate în 1870, emisiunile continuând în anii 1873, 1874, 1875 şi 1876, sub forma pieselor de 50 bani, 1 leu, 2 lei. După obţinerea independenţei, au fost reluate emisiunile de 50 bani (1881, 1884, 1885, 1894, 1900, 1901), 1 leu (1881, 1884, 1885, 1894, 1900, 1901, 1906, 1910, 1911, 1912, 1914), 2 lei (1881, 1894, 1900, 1901, 1910, 1911, 1912, 1914) iar din 1880 a fost emisă moneda de 5 lei (1880, 1881, 1882, 1883, 1884, 1885, 1901, 1906)[88] Primele monede de aur aveau valoarea nominală de 20 lei şi au fost bătute, intr-un tiraj limitat, în anul 1868, iar ulterior acest nominal a fost bătut în anii 1870, 1883 şi 1890. Cele mai reprezentative monede de aur, cu valori nominale de 12,5 lei, 20 lei, 25 lei, 50 lei si 100 lei, au fost bătute în 1906, cu ocazia aniversării a 40 de ani de la urcarea pe tron a regelui Carol I[89]

În aprilie 2009, cu ocazia comemorării a 170 de ani de la naşterea lui Carol I, BNR a pus în circulaţie, în scop numismatic, o monedă din aur dedicată primului rege al României.

---

[84] Octavian Iliescu, Paul Radovici, *op.cit.*, p.44.
[85] http://www.allnumis.ro/monede/franta/perioada/a-treia-republica-1871-1940
[86] http://www.allnumis.ro/monede/franta/perioada/euro-1999-2009
[87] Ioan Dogaru, *op.cit.*, p.16-23.
[88] *Ibidem.*
[89] *Ibidem.*

http://www.cimec.ro / http://www.muzeuvaslui.ro

500 lei 2009 [90]

Metal: aur 999 ‰. Muchie netedă. Diametru: 35 mm. Greutate: 31,103 g. Monetăria Bucureşti. Calitate: proof. Tiraj: 250 exemplare. Data emisiunii: 15.04.2009.

Avers: În partea de sus, stema României, central, anul emisiunii 2009 şi valoarea nominală - 500 LEI. Dedesubt, castelul Peleş într-o ghirlandă de laur, iar în partea de jos, circular, ROMANIA.

Revers: În centru, portretul regelui Carol I şi stema mare a regatului României, în stânga şi în dreapta anii 1839 şi 2009. La exterior, sus, circular, NIHIL SINE DEO iar jos, circular, CAROL I REGE.

[90] http://www.bnr.ro/EmisiuniDetails.aspx?idd=501&WebPageId=726

http://www.cimec.ro / http://www.muzeuvaslui.ro